

58 שעצם מהמת בגודל שעורה מטמאה במגע ובמשא ולא באהל,
 59 ושכזית מהנבלה מטמא. מילי מילי קא משמע לן - דברים דברים
 60 השמיעה, שכל חלק במשנה יש בו חידוש נפרד.
 61 הגמרא מבארת החידוש בכל דין במשנה: רישא שעצם המת לא
 62 מטמא באהל, קא משמע לן, דמות מבפנים אינו מעלה ארוכה
 63 מבחוץ, שאם היה מעלה ארוכה היה מטמא אף באהל מדין אבר.
 64 ובדין המשנה שקולית מוקדשין מטמאה הנוגע בה כשיש בה כזית
 65 מוח, מאי קא משמע לן, ששימוש נותר מילתא היא - וחשוב כנותר
 66 עצמו. שהמשנה (פסחים קכ) טימאה ידים של הנוגע בנותר, ומשנתנו
 67 מוסיפה שהנוגע בעצם נטמא ידיו, וכדאמר מרי פר אבות אמר רבי
 68 יצחק, עצמות קדשים ששימשו נותר אף הם מטמאין את הנידים
 69 כנותר, הואיל ונעשה בסיס לדבר האסור לכך הם כדבר האסור
 70 ומטמאים הדידים.
 71 ובדין המשנה בעצם נבלה סתומים טהורים, החידוש הוא שאף על
 72 גב דאיכא כזית מוח, רק כשיקבה, אין - אכן מטמאה, אבל לא
 73 ניקבה לא מטמאה, שהנוגע נטמא רק כשאפשר לגעת בטומאה
 74 עצמה.
 75 הגמרא מביאה ביאור נוסף מדוע קולית המת אינה מטמאה באהל:
 76 אביי אמר, לעולם מוח מבפנים מעלה ארוכה לבשר מבחוץ, וכל
 77 עצם חלולה מטמאה אף באהל כדון אבר מהמת, והקא במאי
 78 עסקין במשנתנו שלא מטמאה באהל, בששפה - שניסר את העצם
 79 בסכין, שאו לא מעלה ארוכה. וכדדבי אלעזר, דאמר רבי אלעזר,
 80 קולית ששפה לארקה, ונשתייר בה מלמעלה למטה רצועה שלמה
 81 שלא שייף, טמאה אף כשאין בה בשר ומוח, לפי שמעלה ארוכה.
 82 אבל אם שייף את העצם לרקה בכל הדיקה אפילו במקום אחר,
 83 טהורה, כיון שאינה מעלה ארוכה אינה כאבר. וסייף נדף מאיזה צד
 84 טמא ומאיזה צד טהור, דיקלא - דקל, שבשחקלף רצועה מסביב
 85 מתייבש, ובשחקלף רק לארכו צד אחד, ישאר להתקיים. אף כאן
 86 עצם ששף לרחבה אינה מעלה ארוכה, וכששף לאורך מעלה
 87 ארוכה.
 88 הגמרא מביאה תירוץ נוסף: ורבי יוחנן אמר, לעולם המשנה עוסקת
 89 באופן דאיכא בעצם כזית מוח, וקולית המת מטמאה באהל מחמת
 90 המוח. ומוח מבפנים מעלה ארוכה מבחוץ, והקולית המת מטמאה
 91 אף כדון אבר. אלא שמלשון המשנה שכתוב 'נוגע' דייקנו שקולית
 92 המת מטמאה במגע ולא באהל, ומתריך, מאי הכוונה 'נוגע' דקתני,
 93 אף מאהיל, שמשמעות נגיעה כוללת מגע ואהל.
 94 מקשה הגמרא: ואי מוח מבפנים מעלה ארוכה מבחוץ, קולית
 95 נבלה וקולית השרין סתומים טהורים. כי לא נקבו אמאי טהורים,
 96 הרי העצם היא אבר, ואבר מטמא כשאין בו מוח.
 97 מתרצת הגמרא: אמר רבי פנמיין פר גידל אמר רבי יוחנן, הקא
 98 במאי עסקין כאן במשנתנו, כגון דאיכא בתוך חלל העצם כזית של
 99 מוח המתקשקש - שהתייבש ונעקר בתוך חלל העצם, שהוא אף
 100 מעלה ארוכה לבשר שעל גביו, ולכך אין לעצם דין אבר. לכך גבי
 101 קולית המת, אף שאין לעצם דין אבר, יש בתוכו כזית מוח מן המת
 102 שמתמא באהל, והסתימה של העצם אינה מונעת ממנו לטמא, לפי
 103 שהטומאה פוקעת ועולה מחמת שאין בין המוח לעצם חלל טפה,
 104 ואף שאינו מעלה ארוכה מטמא. ואף לגבי מוקדשים, כיון שהעצם
 105 שימשה נותר בגודל כזית, גורו עליה טומאה. אבל בקולית נבלה,
 106 כיון דהמוח מתקשקש הוא ואינו מעלה לבשר ארוכה, העצם אינה
 107 מטמאה כדון אבר אלא אלא מחמת שומר של המוח, ולכך כשיקבה
 108 ואפשר לגעת במוח, אין - אכן מטמאה, ואם לא ניקבה ואי אפשר
 109 לגעת במוח, לא מטמאה.
 110 הגמרא מביאה ראייה שאהל קרוי מגע: אמר רבי אביי, ואיתימא -
 111 יש אומרים רבי יוסי פר אביי, אף אנו נמי הנינא במשנה שמאהיל
 112 נקרא נוגע, ששינוי (אהלות פ"ג מ"א), הנוגע בכחצי זית ממת ביד אחת,
 113 ובאותו זמן מאהיל על חצי זית ממת בידו השניה, או שבזמן שנוגע
 114 בחצי זית, חצי זית מאהיל עליו, כגון שיש קיסם תקוע בכותל וחצי
 115 זית ממת מחובר בו והאדם תחתיו, באופנים אלו מצטרפים החצאים

1 וקולית המוקדשין - ועצם עם מוח של קרבן נותר או פיגול, שגורו
 2 חכמים שתטמא הידים, הנוגע בהן, בין סתומים ואי אפשר לגעת
 3 במוח, ובין נקובים ואפשר לגעת במוח, ממיא. מפני, שבמת העצם
 4 בעצמה מטמאה במגע ובמשא. ובמוקדשים המוח שבתוכה מטמאה,
 5 ואף כשנוגע בעצם חכמים גורו כיון שמשמשת המוח שהוא נותר
 6 וטמאה.
 7 כזית נבילה מטמא במגע ובמשא. והשרץ מטמא במגע ולא במשא.
 8 אך עצם המת אינה מטמאה והמוח שבעצם דינו כבשר. המשנה
 9 מבארת דין עצם שיש בה מוח: קולית נבלה וקולית השרץ, הנוגע
 10 בהם, אם העצמות סתומים ואי אפשר לנגוע במוח, מהורים
 11 מלטמא, שהעצם אינה מטמאה, ואף אינה מטמאה מחמת שומר של
 12 המוח כיון שאי אפשר לנגוע בטומאה עצמה. ואם הם נקובים אפילו
 13 נקב בגודל כל שהוא, שאפשר להכניס בו חוט השערה של ראשו
 14 או זקנו שיטמא בכך במגעו במוח, מטמא העצם פמגע, מחמת שומר
 15 למוח שבתוכו.
 16 ומגין שעצמות נבילה סתומים אף במשא לא מטמאים, תלמוד
 17 לומר מהסמיכות של הנוגע לנושא, שכתבה התורה (ויקרא יא ט) 'הנוגע
 18 בנבלתה וגו'. ובסמיכות (שם יא ט) 'והנושא', לכך דורשים את
 19 שבה לכלל מגע פא לכלל משא, ואת שלא פא לכלל מגע לא פא
 20 לכלל משא, וקולית נבילה הסתומה לא באה לטומאת מגע.
 21 נמרא
 22 עצם מהמת מטמא במגע ובמשא, ואינו מטמא באהל כבשר מהמת.
 23 ושינוי במשנה שהנוגע בקולית המת טמא. מדייקת הגמרא: נוגע, אין
 24 [כון], נטמא, אכל המאהיל על עצם עם מוח לא נטמא.
 25 מבררת הגמרא: היכי דמי המשנה, אי דאיכא על העצם כזית בשר,
 26 אם כן פאהל נמי ליטמא. אלא דליכא על העצם כזית בשר.
 27 ממשיכה הגמרא לברר: ואי המשנה עוסקת דאיכא כזית מוח
 28 מבפנים העצם, הרי המוח מטמא כבשר, והטומאה פוקעת ועולה
 29 עד לרקיע, כיון שאין חלל טפה בין המוח לעצם הסובבו, ואם כן
 30 המשנה פאהל נמי ליטמא מחמת המוח שבתוכה. אלא המשנה
 31 עוסקת דליכא כזית מוח בפנים העצם.
 32 הגמרא ממשיכה לברר מדוע העצם אינה מטמאה באהל: ואי מוח
 33 הנמצא מבפנים מעלה ארוכה [רפואה] לבשר שמבחוץ לעצם,
 34 שאדם חי שנחלש ממנו הבשר שעל העצם המחוברת בגופו, המוח
 35 שבתוך העצם גורם לבשר לשוב ולגדול מלמעלה. ואף כשאין מוח
 36 בעצם, סוף המוח לבא. אם כן אף עצם חלולה אבר מעליא [גמור]
 37 היא, שהרי העצם לבדה גורמת לחזור ולקיים את כל האבר, ואם כן
 38 קולית שאין בתוכה מוח פאהל נמי ליטמא, כאברים שמתמאים אף
 39 כשאין בהם שיעור.
 40 מתרצת הגמרא: אמר רב יהודה בריה דרבי חייה, זאת אומרת,
 41 שמוח בפנים אינו מעלה ארוכה לבשר שמבחוץ, ולכך אינה קרויה
 42 אבר ולא מטמאה באהל.
 43 מקשה הגמרא: במאי אוקימתא את המשנה, דליכא כזית מוח
 44 בעצם ולכך לא מטמאה באהל, אי הכי בקולית המוקדשים שהמוח
 45 שבתוכה נותר או פיגול, וגורו עליהם טומאה כיוון ששימשו נותר,
 46 אמאי מטמא, הלא אין בה כזית מוח, ואף לא שימשה נותר שאין
 47 איסור בפחות מכזית.
 48 ותו - ועוד, כשאין בו כזית מוח, מה שכתבה המשנה שקולית נבלה
 49 וקולית השרין נקובים מטמאים, כי נקבו אמאי מטמאו, הרי אין
 50 במוח כזית, והעצם לא מצטרפת לטמא.
 51 מתרצת הגמרא: ה - קושיות אלו לא קשיא, מפני שיש לומר
 52 שהרישא שמתהרת העצם מאהל, עוסקת דליכא כזית מוח בעצם,
 53 ולכך מטמאה רק במגע ובמשא. והסיפא שמתמאה מוקדשים ונבלה
 54 ושרץ נקובים, עוסקת באופן דאיכא כזית מוח בעצם. ולכך מוקדשים
 55 מטמאה ששימשה נותר בשיעור הראוי, ונבלה ושרץ נקובים, כיון
 56 שיש בהם מוח בשיעור הראוי לטמא, העצם שומר לטומאה והנוגע
 57 בה נטמא. ומאי קא משמע לן, הרי כבר למדנו במקומות אחרים,

המשך ביאור למס' חולין ליום שבת קודש עמ' א

7	וְהִתְנַן בְּסוֹף הַמִּשְׁנָה, זֶה הַכֶּלֶל, כָּל טוּמְאָה שֶׁהוּא מִשֵּׁם אֶחָד	1	להיחשב כזית, והאדם טָמֵא.
8	מִצְטַרֵּף וְטָמֵא, אֲבָל מִשְׁנֵי שְׁמוֹת שֶׁל טוּמְאָה, אֵינָם מִצְטַרְפִּים יַחַד	2	הגמרא מבררת המשנה, להוכיח שאהל קרוי מגע: אִי אִמְרַתְּ
9	לְטֹמֵא וְקָהוֹר. וּמִכֶּךָ שְׁנֵי חֲצָאֵי הַזֵּיתִים מִצְטַרְפִּים, מוּכַח כִּרְבִי יוֹחֲנָן	3	בְּשֵׁלְמָא שֶׁמֶגַע וְאֵהֵל תָּד שְׁמָא הוּא, וּמִשְׁנֵי טוּמְאָה בִּמְגַע
10	שֶׁאֵהֵל קְרוּי מֶגַע, וְ'נֹגַע' שֶׁבְּמִשְׁנֵי טוּמְאָה מִשְׁמַעְתָּהּ אֵף מֵאֵהֵל.	4	כוּוּנְתָהּ אֵף לְטוּמְאָה אֵהֵל שֶׁקְרוּי מֶגַע, מִשּׁוּם הֶכִי מִצְטַרֵּף חֲצִי זֵית
11	מִקְשָׁה הַגְּמָרָא: אֵלֶּא מֵאֵי בְּרִצּוֹנָךְ לֹמַר שֶׁאֵהֵל וּמֶגַע תָּד שְׁמָא הוּא,	5	שֶׁנֹּגַע לְחֲצִי זֵית שֶׁמֵּאֵהֵל. אֵלֶּא אִי אִמְרַתְּ שֶׁמֶגַע וְאֵהֵל תָּרִי שְׁמִי
12	אִם כֵּן אֵימָא סִיפָא שֶׁל הַמִּשְׁנָה שֵׁם, שֶׁכִּתְבָהּ אֶבֶל	6	נִינְהוּ – שְׁנֵי שְׁמוֹת הֵם, וְאֵהֵל אֵינּוּ קְרוּי מֶגַע, מִי מִצְטַרֵּף כְּדִי לְטֹמֵא.

58 בתמידות, הוצצין בין הפית לעלייה, שלא להכניס טומאה לצד
59 שני - לעליה, שנעשו כתקרה שאינה מקבלת טומאה, והוצצים מפני
60 הטומאה. והטומאה אינה עוברת בנקבים שבין הקליעות, כיון
61 שהנקבים נחשבים כסתומים אלא אם כן יש בהם טפח על טפח,
62 ובנקבים אלו אין פותח טפח, ולכך אף המאהיל על גבי הנקבים לא
63 נטמא. אבל אם נטל את חבלי המיטה או את הסורגים ופרסן על פני
64 המות באויר, כיון שאינם תקרה, הנקבים אינם כסתומים, ולכך
65 הנוגע בנגד הנקב טמא שמאהיל על גבי המות, והנוגע שלא בנגד
66 הנקב אלא כנגד החבלים טהור, כיון שאינם מקבלים טומאה הם
67 חוצצים בפני הטומאה.
68 רבא מבאר את ראייתו שמאהיל קרוי נוגע. מבררת הגמרא: פרסן
69 באויר, היכי דמי - במה מדובר, אילימא - אם תאמר שפרס את
70 החבלים או הסורגים למטה מטפח מהמת, הנוגע שלא בנגד הנקב
71 אמאי טהור, הרי מת בכסותו - בתכריכיו הוא, שהחבלים הם
72 ככסותו של מת מחמת שמונחים בסמוך לו, ומת בכסותו מטמא כמו
73 המת עצמו, ומדוע המאהיל על החבלים והסורגים טהור. אלא לאו
74 מדובר שהחבלים מונחים למעלה מטפח מהמת, ובכל זאת קא קרי
75 ליה - קוראת הברייתא למאהיל על גבי החבלים 'נוגע', ומוכח
76 שלרבי יוסי אף מאהיל למעלה מטפח קרוי נוגע.
77 אביי סובר שרק אהל למטה מטפח קרוי נוגע וכמבואר לעיל, ולכך
78 דוחה את הראיה: אמר אביי, לעולם כוונת הברייתא כשמונחים
79 למטה מטפח מהטומאה, ולכך המאהיל קרוי נוגע. ודקאמר -
80 ומה שאמרת שזה מת בכסותו הוא, אין זה דומה, כיון שבמת
81 בכסותו, האדם מכיל ליה את התכריכים שיהיו כסות של המת,
82 ולכך דינם כמת, אבל האי - חבלים אלו, לא מכיל ליה למת, ולכך
83 אינם ככסותו, והוצצים בפני הטומאה שהנוגע מעל גבם טהור. ואין
84 הוכחה שטומאת אהל למעלה מטפח קרויה נוגע.
85 מקשה הגמרא על דברי אביי, שחבלים פחות מטפח מהמת חוצצים:
86 והלא אף שאינם כסות המת, מכל מקום תהוי - שתהא [בטומאה
87 טמונה, שאין חלל טפח בינה לבין האהל שעליה, שהיא בוקעת את
88 האהל ועולה ומטמאה את הנמצא מעל האהל, והמאהיל מעל
89 החבלים יטמא.
90 מתרצת הגמרא: קסבר - [סובר] רבי יוסי, שטומאה טמונה אינה
91 בוקעת, ולכך החבלים חוצצים בפני הטומאה אף כשמונחים למטה
92 מטפח מהמת.
93 מבארת הגמרא: ומנא תימרא - ומנין שלרבי יוסי טומאה טמונה
94 אינה בוקעת, דתנן במשנה [אהלות פ"ד מ"ב], תיבת המגדל - ארון גדול
95 של עץ שעושים אותו תיבות קטנות להצניע בתוכן אוכלים ומשקים,
96 אחת מהתיבות שבמגדל שיש בה חלל פותח מטה, ולכך אין
97 הטומאה טמונה בתוכה, ואין ביציאתה - ואין בחור של פתחה פותח
98 מטה, כשטומאה נמצאת בתוכה, אף שאין בפתח התיבה פותח טפח
99 והטומאה אינה עוברת דרכה, כל הפית טמא מדרבנן, מהטעם
100 שבסמוך. אך אם טומאה נמצאת בפית, מה שצבוחה - בתוך
101 התיבה טהור. וטעם דינין אלו, מפני שדרך טומאה שבתובה לצאת
102 אל הבית, שעל כרחה תצא מהתיבה דרך הפתח אל הבית, ולכך גזרו
103 חכמים שאף קודם שיצאה היא מטמאה בדרך יציאתה. ואין דרך
104 טומאה שבבית ליפנס לתיבה, ולכך לא תטמא את מה שבתובה.
105 ורבי יוסי מטהר אף כשטומאה בתובה, מפני שביכול הוא
106 להציאה מהתיבה להציאות בלא שיעור טומאה, או לשורפה
107 במקומה, ואין ודאי שעתידה לצאת דרך הפתח.
108 וקתני - [ושנינו] בספא, אם לקח התיבה והעמידה בפתח הבית,
109 שהתיבה בבית ופתחה פונה לחוץ, איש טומאה בתוכה, הפית
110 טהור, שהטומאה אינה יוצאת דרך הפתח שאין בו טפח, ואף אינה
111 טמונה. כיון שיש בה חלל טפח, דרך אינה עתידה לצאת דרך הבית,
112 שגם כשתצא הטומאה, תצא לחוץ. ואם טומאה בפית, מה
113 שצבוחה טהור.

1 אדם הנוגע בידו בכחצי זית, ודבר אחר מאהיל עליו ועל כחצי
2 זית מהמת, טהור, ששני החצאים אינם מצטרפים. מקשה הגמרא:
3 ואי - [ואם] טומאת מגע וטומאת אהל חד שטמא הוא - שם אחד של
4 טומאה הם כרבי יוחנן, אמאי טהור, ולא מצטרפים לטמא. אלא
5 מוכח שמאהיל אינו בכלל נוגע.
6 מקשה הגמרא: אלא, אם מגע ואהל אינם אותו שם של טומאה,
7 קשיא רישא של המשנה באהלות, מדוע טמאה את הנוגע בכחצי
8 זית ומאהיל על חצי זית, ומוכח ממה שהם מצטרפים שהם שם אחד
9 של טומאה.
10 מתרצת הגמרא: אמר רבי ירמיה, ברישא שנוגע ומאהיל מצטרפים
11 לטמא, בטומאה רצוצה - [דחוקה] בין שני מגדלים - [ארונות עץ]
12 עסקינן, ואין ביניהם - בין המגדלים פותח מטה, שרוחב טומאה כדי
13 שיטמא באהל הוא טפח על טפח, דבאופן זה שאין טפח על טפח,
14 כולח - כל הרווח שבין המגדלים נגיעה היא המאהיל שם קרוי נוגע.
15 שמהלכה למשה מסיני אהל חוצץ רק כשיש לטומאה חלל ברוחב
16 טפח על טפח, וכשאין חלל זה כאילו כל החלל מלא בטומאה. ולכך
17 כשהטומאה נמצאת בין המגדלים, כל החלל שביניהם כאילו מלא
18 בטומאה, ואם הכניס את ידו בין המגדלים והאהיל על החצי הזית,
19 אף כשידו גבוהה הרי זה כאילו נוגע בו, ובוזה נאמר ברישא שמצטרף
20 עם מגע לטמא, אך סתם טומאת אהל אינה מצטרפת לטמא.
21 רבי יוחנן ביאר במשנתנו, שמאהיל בכלל נוגע. אך התבאר
22 שמהמשנה באהלות אין מקור לדין זה. הגמרא מבררת מהו התנא
23 שבמשנתנו: ומאן - [ומיהו] התנא שהביא רבי יוחנן בביאור המשנה
24 דקרי לאהל נוגע.
25 משיבה הגמרא: רבי יוסי היא, דתניא - ששינוי בברייתא, רבי יוסי
26 אומר מלא תרווד רקב - מלאו כף של עפר מרקוביתו של מת,
27 מטמא במגע ובמשא ובאהיל. מבארת הגמרא בשלמא מה שהרקב
28 מטמא במשא ובאהיל, משום שבמשא הוא קא טעין ליה לבוליה -
29 הלא הוא נושא את כולו, וכן באהל הוא קא מאהיל אבוליה - הוא
30 מאהיל על כל הרקב. אלא נוגע ברקב, מדוע נטמא, הא - [הרי] לא
31 נגע בבוליה - [בכולו], שחיון שהעפרורית לא מחוברת יחד אי אפשר
32 לנגוע בכל גרגרי הרקב יחד באותו זמן. אלא לאו שמע מינה - אלא
33 ודאי מוכח מכאן, מאי 'נוגע' שטימא רבי יוסי, מאהיל, שכשמאהיל
34 כל הרקב יחד נמצא תחת האהל. ומוכח שאהל קרוי נוגע.
35 מקשה הגמרא: והא קתני - והרי כתבה הברייתא נוגע, והא קתני
36 גם מאהיל, ומוכח שנוגע אין הכוונה מאהיל.
37 מתרצת הגמרא: אמר אביי, נוגע שבברייתא הכוונה למאהיל, אך
38 שני מיני אהל הם, למטה מטפח - שאין בין ידו לטומאה גובה טפח,
39 זהו אהל הקרוי אהל נגיעה, ולמעלה מטפח - כשיש בין ידו
40 לטומאה יותר מטפח, זהו אהל גרידא - [בלבד], ולאופן זה התכוונה
41 הברייתא באומר 'אהל'.
42 הגמרא מביאה תירוץ נוסף מדוע כפל רבי יוסי ואמר מגע ואהל,
43 למרות שגם מגע הכוונה לאהל: רבא אמר, אפילו מאהיל למעלה
44 מטפח נמי אהל נגיעה הוא, ובכלל הדין שרקב מטמא במגע. והיכי
45 דמי אהל גרידא - ומהו אהל בלבד, שרקב מטמא באהל, בהמשכה
46 - כשהאדם והטומאה נמצאים תחת דבר אחר המאהיל על שניהם
47 יחד, שהמאהיל בגובה טפח מביא את הטומאה לכל מה שנמצא
48 תחתיו. ולביאור זה בדברי רבי יוסי שהמאהיל למעלה מטפח קרוי
49 נוגע, אפשר לפרש את משנתנו כרבי יוחנן, שהמשנה קראה מגע
50 לטומאת אהל כשיטת רבי יוסי.
51 רבא מביא הוכחה שישית: אמר רבא, מנא אמין לה - מנין לי
52 שלישית רבי יוסי המאיה למעלה מגובה טפח נחשב כמו שנוגע
53 בטומאה. דתנן - ששינוי בתוספתא [אהלות פ"ט ה"ה], רבי יוסי אומר,
54 תבילי מטה - חבלים שמסרגים אותם בתוך המסגרת של המיטות
55 לשכב על גביהם, וקריני - וסורגים ששמים בתלונות בצורת קליעה,
56 שלא יוכל אדם להכנס לבית, אם הם שטוחים ברווח שיש בין קורה
57 לקורה של תקרת הבית, וביטלם לתקרת הבית שישארו שם